

niso smotreni. Tu odločuje izvešine goli slučaj, ves izpit je formalnost, za učence in njih starše pa vendar združen z mnogimi neprilicami, ki bi se jim jih lahko prihranilo. Sedanjí ljudsko-šolski redi pri vstopu v I. razred skoro ne prihajajo v poštev. Ljudskošolski učitelj je ob prenapolnjenih razredih vesel, ako se more iznebiti tega ali onega, tembolj, ker ve, da je sprejem učenca v srednjo šolo odvisen od izpita in da je njegov red samo etiketa, ki pa ni treba, da bi jamčila za pristnost. Mislim, da je tu treba preuredbe. Ljudski šoli naj se da ona veljava, ki ji po vsi pravici gre. Naj se ne šteti tu z denarjem, ker tukaj se varčnost maščuje z nevednostjo in zanemarjenostjo, ki rodita individualno in socialno zlo. Prenapolnjenost ljudskih šol naj se odstranjuje z ustanavljanjem vzporednic in novih šol. Od take ljudske šole se potem lahko pričakuje in zahteva, da vrši svojo nalogo. Kogar spozna ljudska šola, da bi bil zmožen za višje šole, temu naj izda izpričevalo zrelosti, ki dotičnika usposablja brez vsakega izpita, da vstopi v višje šole. Na ta način bi bila zveza med ljudsko in srednjo šolo, ljudska šola bi pošiljala zmogljive učence v srednjo šolo, ki bi prinašali s seboj potrebno znanje. Kdor pa ne zadosti zahtevam, naj rajši pohaja ljudsko šolo do postavne starosti in ne da bi delal poizkuse po srednjih šolah in se nazadnje morebiti celo pogubil. Ako bo imela ljudska šola dovolj svobode, da bo lahko obdržala učence toliko časa, dokler si ne osvoje potrebnega znanja, in ji ne bo treba vedno stokrat pod pritiskom prenapolnjenosti. In ako se na drugi strani razvije strokovno šolstvo, kakor bi bilo želeli: potem dobi tudi srednja šola olajšano stališče. Sedaj pa trpimo oboji, učenci in učitelji, ob mnogostevilnih razredih (v prvi vrsti nižjih), ker pri nas se bje hud boj za vsako vzporednico in za vsakega suplenta...

Vprašanje materiala, oziroma vstopanja v srednje šole in s tem združenega prenapolnjenja nekaterih razredov je odločilnega pomena za razvoj mladine in za službovanje učiteljstva. Dr. Drag. Lončar.

Osebnosti. Profesorji na I. drž. gimnaziji v Ljubljani: Alfonz Pavlin, dr. Franc Riedl in dr. Rudolf Rothaug so nameščeni na nemško gimnazijo v Ljubljani. Profesor Ivan Grafenauer je premeščen iz Kranja na I. drž. gimnazijo v Ljubljani. — Provizorični glavni učitelj na učiteljskem v Kastvu, Matej Šepić, je imenovan definitivnim glavnim učiteljem. — Suplent na učiteljskem v Kopru, Josip Rasmann, je imenovan glavnim učiteljem na tem zavodu. — V pokoj je šel ravnatelj kočevske gimnazije, Peter Wolseger, ter dobil ob tej priliki naslov cesarskega svetnika. **Za ravnatelja velike realne gimnazije** v Karlovcu je imenovan profesor zagrebške višje gimnazije Milan Žepić. **Ravnatelj nemške državne gimnazije** v Trstu je imenovan Jos. Alton, doslej profesor na drž. gimnaziji v Inomostu. **Ravnatelj goriske realke**, Josip Gassner, je imenovan za ravnatelja gimnazije v Bregencu. Kdo pride v Gorico? Ali zopet zagrozen Nemeč? **V I. razred slovenske gimnazije** v Celju je letos sprejetih 55 učencev.

Kulturno delo.

„Prosveta“ je imela v Ljubljani svoj občni zbor. Po Slovenskem je 42 „Prosvetnih“ knjižnic, v katerih je nad 3 tisoč knjig. Povrh tega je pomagala „Prosveta“ v 11 krajih do ustanovitve knjižnic. Glavni odbor je imel lansko leto 2995 K 74 vin. dohodkov in 2451 K 27 vin. izdatkov. Podarilo se mu je 634 knjig. V teh kratkih podatkih leži veliko kulturnega dela, ki ga vrši naša radikalno-narodna akademična mladina. Na nizkotne napade klerikalcev, ki so lansko leto na Kranjskem sicer res uničili dve knjižnici, se ni treba ozirati. Narod bo taka „kulturna“ dejanja sam obsodil.

Kongres poljskih književnikov. V Varšavi bo meseca oktobra prvi kongres poljskih književnikov.

Češko gledališče na Dunaju. Čehi nameravajo na Dunaju ustanoviti stalno češko gledališče.

Slovenska turistovska zveza. Dne 8. septembra se je vršila v Ljubljani konferenca slovenskih turistovskih društev zaradi ustanovitve širše slovenske turistovske zveze. Udeležili so se konference zastopniki Slovencev, Čehov, Rusov in Poljakov. Konferenca je sklenila, da se ustanovi zveza slovenskih turistovskih društev. Predlagalo se je, da se sestavi v Pragi centralni slovenski biro, ki združi vsa slovenska turistovska društva. Predsednik pripravljalega odbora v Pragi, g. dr. Vratislav Černý, je dobil nalog, da takoj zbere ves material za pripravljane korake v svrhu, da se čim prej ta centralni biro osnuje. Predlagalo se je, da naj pokrijejo stroške za to pisarno in za poslujočega tajnika glavna turistovska društva in glavna slovenska mesta. Sklenilo se je končno, da se najkasneje v letu 1909. skliče v Pragi shod zastopnikov pri zvezi sodelujočih društev.

V Kranju je bil dne 19. t. m. pod vodstvom tov. V. Rusa lep koncert v prid družbi sv. O. in M., ki je donesel nad 500 K.

V postu napravijo tamkaj koncert v korist Učiteljskemu konvikt. Gotovo vredno posne-manja!

Sokolstvo, Čehi in Slovenci! Kaj pomeni Sokolstvo za Čeha, vemo vsi. „Kar Sokol, to Čeh“ — tako pravijo s ponosom naši bratje Čehi, ki so spravili telovadbo v sokolskih društvih na tako višino, da jih občuduje ves svet. Telovadba ohrani človeka čilega in zdravega ne le na telesu, ampak tudi na duhu; zato tudi lahko pristevamo češki narod med najenergičnejši, najinteligentnejši narod na svetu. Ne le Slovani, nego tudi nasprotniki Čehov občudujejo, kako se hitro in krepko razvijajo in napredujejo. Pri tem ima gotovo tudi veliko zaslugu Sokolstvo, ki navdušuje narod ne le za čilost in krepkost posameznika, ampak tudi za čilost celega naroda, za materin jezik in njega lepoto. Sokolske slavnosti na Češkem so prave narodne slavnosti. Sokol v rdeči srcaji in s sokolskim peresom je Čehu vzor narodnjaka, sokolska armada predstavlja Čehom narodno armado vrlin narodnih sokolskih vojakov. Češki minister Prašek sam je nastopil v rdeči srcaji in se podal med ljudstvo; udeležil se je sokolske slavnosti v Slionu ter je imel navduševalen govor. Minister je rekel, da si ne šteje za zaslugu, temveč za dolžnost, da je bil med ustanovitelj Sokola ter se postavlja v vrsto z junaki v rdečih srcajah. Pozival je Sokole, naj se prsi ob prsi postavijo v bran ter množe sokolske vrste. „Mali narod smo, zato pa moramo s kvaliteto nadomestiti kvantiteto.“ Ministrov govor je zbudil nepopisno navdušenje. Tudi Slovenci imamo že nekaj sokolskih društev. — Posnemajmo Čeha ter ustanovljajmo sokolska društva! Učiteljstvo ima pri tem kulturnem delu hvalevredno in hvaležno nalogo.

Politiški pregled.

Sklicanje delegacij. Iz Budimpešte javljajo, da se bo otvoritev zasedanja delegacij po cesarju vršila dne 4. oktobra s prestolnim govorom v budimski kraljevi palači.

Jezikovni zakon. Vlada bo v jesenskem državnozbornem zasedanju predložila zbornici tudi načrt zakona za uredbo jezikovnih razmer na Češkem. Kakor smo pozvedeli, namerava tudi jugoslovanski klub pri tej priliki vložiti nujni predlog za uredbo jezikovnih razmer na Štajerskem, Koroškem, Kranjskem, Primorskem in v Dalmaciji. Podobne predloge bodo stavili Rusini glede jezikovnih razmer v Galiciji in Bukovini ter radikalni Čehi glede Moravske in Šlezije.

Program zasedanja državnega zbora. „Narodni Listy“ poročajo, da predloži vlada državnemu zboru v razpravo: redni proračun za l. 1909; šestmesečni proračunski provizorij za 1909, trgovsko pogodbo s Srbijo, podzavarjenje nekaj privatnih železnice, starostno in invalidno zavarovanje in najbrž tudi jezikovni zakon za Češko. Vlada torej stavi veliko zaupanje v delovanje državnega zbora, zato mu daje velike naloge. Srbska trgovinska pogodba in proračunski provizorij se morata rešiti do 1. decembra t. l.

Velike vojaške vaje na Ogrskem. V ponedeljek so pri Vesprihu pričele velike vojaške vaje, na katerih bo sodelovalo 100.000 vojakov, in sicer: 86 batalionov skupne vojske, 45.000 mož infanterije, 56 eskadronov kavalarije s 7750 mož in 68 baterij. Nadalje 33.000 domobrancev. Hrvatov je na vojaških vajah skupno 21.000 mož.

Bosna in Hercegovina. „Pokretu“ poročajo z Dunaja od dobroobveščene strani, da je vkljub vsem dementijem gotovo, da žele dunajski merodajni krogi definitivno rešiti vprašanje Bosne in Hercegovine. Živa želja vseh krogov je, da se to vprašanje reši še letos in da se Bosna in Hercegovina podasta cesarju kot jubilejski dar. — Ker je težko rešiti vprašanje, kak položaj da zavzemata Bosna in Hercegovina nasproti eni in drugi polovici monarhije, je že skoraj definitivno določeno, da se obe pokrajini utelesita monarhiji v obliki takozvanega „Reichslanda“, ki ga kot posebno telo izroče direktno vladarju. Na ta način se mislije ogniti sporom glede državnega položaja in obenem rešiti vprašanje suverenitete in omogočiti edinstveno upravo brez večjih izprememb. V tem slučaju bi se uvela v Bosni in Hercegovini tudi ustava, v neki meri tudi deželni zbor. Na resen odpor prebivalstva ali sosedov se tudi ne računa, ker je v zadnjem času Bosna uprav poplavljena z vojsko. — Z Dunaja poročajo: V predstojećem zasedanju delegacij nameravajo, kakor se sliši, socialisti, Čehi in Jugoslovani zahtevati uvedanje ustave za Bosno in Hercegovino in da hočejo v tem smislu staviti formalni predlog.

Mladočeški zakonski načrt o jezikovnem zakonu. Posl. Schauer in tovariši so v seji češkega deželnega zbora predložili zakonski načrt o jezikovnem zakonu. Po tem načrtu bi veljalo načelo, da zamore vsak prebivalec Češke na vseh državnih uradih in sodiščih razpravljati v svojem jeziku in da se zamore vsaka stvar v jeziku stranke ne samo rešiti, ampak tudi razpravljati.

Bolgarska — kraljevina. Iz Sofije javljajo, da dela bolgarska vlada na to, da se bolgarska prizna od Turške za neodvisno državo in se proglasi za kraljevino.

Avstrijske finančne oblasti in madjarski jezik. Avstrijsko finančno mini-

strstvo je razposlalo vsem ravnateljstvom okrožnic, da prošnje in dopise ogrskih finančnih oblasti sprejemajo tudi v madjarskem jeziku in da jih takoj rešijo, oziroma da jih pošljejo višji oblasti na prevod. Istotako bodo tudi madjarske oblasti reševale vloge avstrijskih oblasti.

Socialisti proti volilni reformi. Iz Budimpešte javljajo: Madjarski socialisti bodo imeli dne 27. septembra v Budimpešti in v 27 drugih mestih shode proti volilni reformi. Istega dne odidejo zastopniki madjarskih socialistov na Dunaj, da prisostvujejo kongresu avstrijskih socialistov. — Vodja belgijskih socialistov je prišel 23. t. m. v Budimpešto, kjer je predaval o socializmu in klerikalizmu.

Madjarizovanje Reke. „Novi list“ piše, da je poklical inspektor kr.-ogrskih drž. železnice v Reki v nedeljo železniške delavce in jim prebral odlok trgovskega ministra, po katerem si morajo delavci, ki niso še ogrski državljani, pridobiti ogrsko državljanstvo pravico tekom treh mesecev. Kdor ne zna ogrskega jezika, se ga mora naučiti tekom šestih mesecev, če ne, izgubi službo.

Madjari in inozemstvo. Madjarski književnik in bivši vodja madjarskih antise-mitov Istoczy Győző je izdal brošuro pod naslovom: „Madjarski narod v obitelji evropskih narodov“, v kateri hoče inozemstvu dokazati, da so Madjari zaslužni za evropsko kulturo, ker odbijajo invazijo Slovanov ter istodobno ščitijo Slovane od pangermanizma. Győző navaja podatke, s katerimi hoče prepričati inozemstvo, da je madjarski jezik bogatejši od mnogih evropskih jezikov.

Rusija. Ruski naučni minister se imenuje Svare in dela svojemu imenu vso čast. Nedavno je dal vseučiliškim profesorjem ukaz, da ne smejo biti člani nobene opozicijske stranke. Znano je, da so profesorji peterburškega vseučilišča skoro vsi kadeti in kar jih je pol-slancev, stoji tudi s kadeti vred v opoziciji proti vladi. Gosp. Svare jim je zdaj „ukazal“, da morajo, bodisi izstopiti iz opozicijske stranke, ali pa iti v pokoj. Svare je Svare!

Tolstoj je praznoval svojo osemdesetletnico dne 10. t. m. Ruski listi so sklenili, da povodom tega slavlja izdajo posebne izdaje, toda vlada je prepovedala, da ne smejo listi o političnih nazorih in o pomenu grofa Tolstoja prav ničesar pisati, sicer se jim je zagrozilo uničenje dotičnih listov. Peterburška akademija znanosti je vkljub prepovedi svete sinode sklenila izročiti grofu spomenico. V Petrogradu so vsa gledališča na osemdesetletni rojstni dan priredila gledališke igre, ki jih je spisal Tolstoj. Petrogradsko vseučilišče ga je imenovalo za častnega doktorja.

Sultanova apanaža. Civilna lista za sultana je določena na mesec s 25.000 funti (to je okolo pol milijona kron). Istotoliko bo znašala apanaža za sultanovo rodovino.

Prvi turški socialistički list. Turški socialist Mehmed Seheb, ki je bil te dni izpuščen iz zapore, je začel v Smirni izdajati prvi socialistički list v Turčiji.

Prepovedan kongres romunskih dijakov. Ogrski Romun dr. Lascu je bil zaradi „šuvanja proti ogrski državi“ obsojen v ječo, pobeignil je pa pred kaznijo na Romunsko. Tu je organiziral dijaštvo ter pripravil protestni kongres proti Madjarom. Kongres se je imel vršiti v Jassyju ter je imel protestirati proti barbarskemu tlačenju narodnosti na Ogrskem. Madjari, čuvsji za ta kongres, so pri baronu Aehrenthalu posredovali v namen, da opozori na ta kongres romunskega ministrskega predsednika. Aehrenthal se je temu pozivu odzval, in romunski minister je ta kongres prepovedal.

Za madjarizacijo Slavonije. „Budapesti Hirlap“ je te dni priobčil članek o madjarstvu Slavonije. List pravi, da ni res, kar pravi statistika, da je v Hrvaški in Slavoniji le 103.435 Madjarov, pač pa je v Slavoniji nad 200.000 Madjarov! Pravi nadalje, da je društvo „Julian“ odprlo novo subskripcijo za otvarjanje novih madjarskih šol v Hrvaški. Pozivlja Madjare, naj dajajo denarja. Prilika je izvrstna, zakaj sedanjí ban se vzdržuje na vladi, ker to hočejo Madjari; zaradi tega otvarja šole, kakor žele oni.

Vestnik.

Josip Šuman.

Dne 15. t. m. je naglo umrl v 73. letu svoje dobe v Dragi pri Moščenicah Josip Šuman, dvorni svetnik in deželni šolski nadzornik v p. — Josip Šuman je bil rojen l. 1836. pri Sv. Ani v Slovenskih goricah, bil je torej štajerski rojak. Na dunajski univerzi je poslušal predavanja Miklošičeva. Med njegovimi součenci sta bila prof. dr. Jagič in deželni šolski nadzornik Klodič-Sabladolski. — Kot profesor je prišel leta 1860. v Maribor, odtod l. 1874. v Freistadt na Gorenjem Avstrijskem, potem pa na akademsko gimnazijo na Dunaj. L. 1884. je bil imenovan za gimnazijskega ravnatelja v Ljubljani, l. 1890. pa — po upokojenju Jakoba Smoleja — za deželnega šolskega nadzornika za Kranjsko. Ko je stopil v pokoj, je dobil naslov dvornega svetnika. — Delal ni samo kot šolnik, ampak je v prejšnjih letih razvijal živahno delavnost tudi na literarnem polju. Do zadnjega se je zanimal za razvoj in napredek

slovenske književnosti. — Spisal je slovensko slovnico za srednje šole, „Slovenska Matica“ pa je izdala njegovo obsežno Slovensko slovnico po Miklošičevi primerjalni. Priobčil je mnogo spisov filološke vsebine in knjigo „Die Slovenen“. — V občevarstvu — tako službenem kakor privatnem — je bil ljubezniv in priazen. Bil je simpatičen, koncilianten mož, ki ni dal nikomur občutiti svoje službene moči. Kot deželni šolski nadzornik je cenil in uvaževal delo in napore učiteljstva; in vsi, ki so imeli priliko občevati z njim, gotovo ohranijo finemu nadzorniku in preudarnemu šolniku hvaležen spomin! Bodi mu lahka zemlja domača!

Dr. Lampe na delu. Tisti čas, ko so se v Ljubljani ob nasilnostih soldateske in proračunjenih nerodnostih vlade zgrinjale vse slovenske stranke in vsi stanovi k skupnemu protestu, ko je tudi „Slovenec“ klical k skupnemu odporu, je glavni urednik tega lista: deželni odbornik in član deželnega šolskega sveta, dr. Evgen Lampe, hujskal proti učiteljsstvu, in sicer pri Sv. Ivanu poleg Trsta. Tamkaj je bil shod, kjer je duhovnik dr. Lampe napadal učiteljstvo, trdeč, da je proti veri in cerkvi. Dokler bodo učitelji taki, bodo govorniki in njegovi somišljeniki delali na to, da se učiteljem plačane izboljšajo. Na Kranjskem je že toliko doseženo, da ne bo smel poučevati noben učitelj, ako ni — katoliški!!! — Tako je šla ta nečedna govornica naprej! Ali ni škandal, da na tako nekvalfikovani način zlorablja Lampe svoje službeno stališče, samo da bi izstradal svojega političkega nasprotnika, ga napravil za svojega hlapca in mu z natelevanjem ugrabil ugled in veljavo med ljudstvom in mladino?! Ali je samo učiteljstvo tisto, ki naj tedaj, ko se ob tragiških ljubljanskih dogodkih pomirjajo strankarstva, brez protesta prenaša izbruhe sovraštva fanatičnega nasprotnika?! Ali misli Lampe, da nima učiteljstvo prav nič več čuvstva, da mu ni že preko mere in potrpežljivosti dovolj večnega obrekovanja, zaničevanja, ščuvanja in večnih groženj? Ali je res treba žrtve, da bo konec učiteljstva? Ali je res treba žrtve, da bo konec temu, česar učiteljstvo več ne more mirno prenašati?! — Pravočasno opozarjamo dostojne in pametne ljudi v nasprotni stranki, naj vendar pomirljivo vplivajo na take in enake hujskače, da ne bo prepozno indane pridejo ljudje v nesrečo! Poudarjamo: Učiteljstvo ni samo zato na svetu, da biga Lampe, Terseglav, Ravniharid, napadali, mu jemali ugled in čast in mu pretiliz izstradanjem — ne! — učiteljstvu je vsega tega že več kot dovolj. Tudi jagnje se izpremeniv volka, pa bise učiteljstvo ne? — Toda ne samo na Kranjskem, temveč povsod, koder službujejo naši somišljeniki. Treba je samo ene besede! — To smo napisali, ker se nam zdi, da je ravno sedaj čas, da bodi konec temu divjanju proti učiteljstvu. Apelirali smo na dostojne in pametne ljudi. Mi ne bomo nič več mirili, ako ne bo miru od tam. Govorili smo o pravem času. Če pa vse nič ne pomaga, naj si posledice pripišejo tisti, ki jih provocirajo!

Pozdrav Čehom. Voditeljem češkega učiteljstva in osnovelem „Zveze slovenskega učiteljstva“, tovarišem Adolfu Schusterju, Bohdanu Skali in Josipu Černemu, je bila od „Zavezine skupščine v Gorici poslana ta-le brzojavka:

Slovensko učiteljstvo, zbrano pri „Zavezini“ skupščini v Gorici, Te navdušeno pozdravlja, hvaležno poudarjajoč Tvoje zasluge za ustanovitev „Zveze slovenskega učiteljstva.“

Jelenec, predsednik.

Spominska plošča Strnišku se bo slovesno odkrila koncem oktobra, najbrž v četrtek, dne 29. Delo je prevzel Čamerik, kamnosek v Celju, za 420 K in bo ploščo vzdal še ta teden. — Obenem se postavi tudi nagrobni spomenik. Natančnejši vzpored bo v kratkem objavljen.

Usposobljenostne preizkušnje za obče ljudske in za meščanske šole v jesenskem terminu se prično pri c. kr. izpraševalni komisiji v Ljubljani v torek, dne 3. novembra 1908 ob 8. uri na c. kr. učiteljskem v Ljubljani. Pravilno opremljene prošnje za pri-pust k usposobljenostni preizkušnji je po predpisanem službenem potu pravočasno vložiti tako, da bodo do 26. oktobra v rokah izpraševalne komisije.

Iz šolske službe. Absolvirani učiteljski kandidat Franc Jurečič je imenovan za provizoričnega učitelja v St. Jerneju pri Krškem.

Stoletnico Josipa Godine-Vrdel-skega so obhajali v Vrde pri Trstu. Hvaležni Slovenci so napravili na rojstni hiši prve-mu slovenskemu pisatelju in zgodovinarju tržaško-mu mramornato spominsko ploščo. V isti hiši je bil rojen Godina 20. marca 1808. leta.

Z ljubljanske vadnice. Službo provizoričnega vadniškega učitelja je dobil Anton Lenarčič, učitelj v St. Vidu nad Ljub-

ljano. Vadniška učiteljica Marija Schulzeva je šla v pokoj.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj zboruje 8. dne oktobra t. l. Vzpored se pravčasno naznani. Žihér, predsednik.

Naučni minister dr. Marchet je imel razgovor s 5 zastopniki čeških obrambnih društev zaradi minoritetnih šol. Marchet se je proti njim obnašal arogantno. Rekel jim je: „Jaz sem pred vsem Nemec, potem profesor in pedagog in šele v zadnji vrsti minister“. Deputacija, v kateri so bili poslanci dr. Čelakovsky, dr. Bara in Buřival, mu je odgovorila: „Vi ste najprvo minister, potem profesor in pedagog in šele v zadnji vrsti Nemec“.

14 otrok se je vpisalo letos v mestno slovensko ljudsko šolo Podturnom v Gorici. Poročajo nam, da nekateri Lahji obljubljajo slov. staršem v bližini šole denar, samo da bi ne upisali otrok v slov. šolo.

Društvo tiskarjev na Kranjskem je slavilo 40 letnico obstanka v nedeljo 20. septembra 1908 v areni „Narodnega doma“ v Ljubljani. Mnogobrojni čestitkam pridružujemo tudi mi svojo!

V slovensko šolo v Aleksandriji so prišle slov. šolske sestre, kakor poroča v „Slovenec“ pater Benigen, ki pravi, da bodo delale za Boga in narod!

Hrvaški klerikalci proti C. M. družbi za Istro. Slavni dr. Mahnič, sedanjí škof na Krku, hoče tudi na Hrvaškem zasejati skrajni klerikalni boj proti vsemu, kar je narodno in naj si bo še tako nepristransko. Sedaj hujska s pomočjo hrvaških jezuitov in drugih klerikalcev proti hrvaški C. M. družbi za Istro. Seveda ne sme zaostati za klerikalci na Slovenskem!

V slovenjebistriško nemško šolo se je vpisalo 241 otrok, 150 iz mesta in 101 iz okolice. Kakor znano, je daroval „Schulverein“ za to šolo 30.000 kron.

V Črnem vrhu nad Idrijo imajo — šolarski štrajk, ki se vrši po navodilih iz Ljubljane. V Črnem vrhu se gode sploh čudne stvari. Kadar bo počilo, se bodo prijemali ljudje za glave in preklinjali tiste, ki jih zavajajo, saj so na varnem — v Ljubljani. Vsaj črnovrška učiteljica naj bi bila toliko pametna, da bi izprevidela: višje od klerikalizma stoji službena dolžnost. Če tako daleč misli kakor seže, nas bo slušala, ako že ni — prepozno. Sicer se pa naj za vse dobrote zahvali svojim prijateljem!

Nemška šola v Ajdovščini. Delniška družba c. kr. priv. predilnice v Ajdovščini išče z razpisom v nemških učiteljskih listih učitelja za ljudsko šolo z nemškim učnim jezikom v Ajdovščini in to za otroke svojih uslužbencev. Torej zopet tram k mostu do Adrije! Paziti, Ajdovci na to, katere narodnosti so ti uslužbenci, ki si žele nemške šole v Ajdovščini!

Nemška šola v Šklednju pri Trstu. Na nemški „privatni“ šoli v Šklednju, kjer živi samo slovensko prebivalstvo, (to je „privatna“ šola, a dobra majčica, avstrijsko-nemška vlada, plača učitelje) je otvorjeno četrto šolsko leto. Do sedaj se je vpisalo 56 učencev in to 26 deklic in 30 dečkov. Darunter — pravi tržaško poluradno glasilo — 36 rein deutsche und 20 teils gemischt, teils fremdsprachige. Bo že res tako!

Esperanto. Sivi jubilar iz Jasnaje Poljane je rekel nekoč: „Volapük se mi je zdel jako kompliciran, esperanto nasproti pa jako preprost. Tako lahko se je priučiti esperantu, da sem znal, ko sem dobil slovnico, slovar in nekaj sestavkov, pisanih v tem jeziku, po komaj dveurnem pečanju če že ne pisati, pa vsaj gladko čitati.“ Na te besede se sklicuje prosim zopet novih naročil na slovensko esperantsko slovnico, ki jih je pošiljati odslej na naslov: slovenski esperantski krožek, Maribor, Na parku 1, pritličje desno. — Krožek ima pripravljenih zopet dovolj letakov in brošuric (žal, v nemškem jeziku), ki jih razpošilja zastoj. Mogoče se mu posreči, izdati slovenske letake. — Naročniki se oglašajo precej pridno. To navajamo zaradi tistih skeptikov, ki bi se mogoče naročili, pa niso imeli pravega zaupanja do novega podjetja. Cena (3 K) ni nikakor pretirana, ako pomislimo, da bo knjiga obsegala 220 strani.

Z gospodarskega polja.

— **Državna subvencija.** Mlekarska druga na Brezovici v ljubljanski okolici je dobila 3800 K državne podpore.

— **Novi vinski zakon.** Novi vinski zakon, sklenjen od poslanske zbornice v zadnjih dneh njenega delovanja, je sicer stopil v veljavo z dnem 1. decembrom 1907, ali na splošno ni še izveden. Ena najvažnejših določb novega zakona, državna kletarska kontrola, se namreč doslej ni mogla uresničiti. Po § 13. novega vinskega zakona je v svrhu izvedenja in nadziranja zakonskih predpisov imenovati strokovno izobraženo državne kletarske nadzornike. Imenovanje teh organov pa je navezano na zahtevo mnenja deželnih zborov in ta okolnost je morala naravno zakasnit uresničenje kletarske kontrole. Da se uvedenje inspekcijske službe pospeši, je ministrstvo za poljedelstvo stopilo v pogajanja s posameznimi deželnimi odbori. Ta pogajanja so končno do-

vedla do tega, da se je v zadnjih tednih moglo izvršiti provizorično imenovanje kletarskih inspektorjev. Imenovanih je 19 državnih kletarskih nadzornikov, a namenjeno je, da se v izpolnjenju inspekcijske službe od 1. januarja 1909 dalje ustanovi še 9 novih nadzorniških mest. Da se nadzorniška služba enotno izvede v vseh pokrajinah, so bili imenovani pozvani na 10 dnevni poučni tečaj v Klosterneuburg. Nadzorniki so se v tem tečaju poučili o službenih dolžnostih in jih je bilo praktično uvesti v službovanje. Nadzorovalna služba se prične že pred začetkom letošnje trgatve.

— **Jetična živina.** Kakor človeštvo, tako muči tudi živali strašna bolezen jetika. Nekateri trdijo, da je najmanj 5% živine jetične, drugi pa pravijo celo, da je je 40%. Resnica pa je, da je ta bolezen v nekaterih krajih manj, v drugih bolj razširjena. V primorskih krajih ni mnogo jetične živine. Pri živini, ki se redi vedno v hlevih je jetika bolj domača, nego pri oni, ki hodi na pašo. Posebno močno je podvržena jetiki lepa simodolska (simentalska) živina. Ta bolezen se da prenesti od živine tudi na človeka, zato bi moral vsak kmetovalec skrbeti, da se bozne živine iznebi. Seveda z gotovostjo se ne da določiti na preprost način, ali je ta ali ona žival bolna za jetiko. Pač pa lahko določijo živinozdravnik s tem, da vbrizgne živali za kožo tuberkulin; to je neko sredstvo, ki provzroča pri bolni živali nekako mrzlico, pri zdravi pa nima učinka. Ker ni tuberkulin škodljiv, bi morali vsi posestniki, osobito oni, ki se pečajo z vzgojo plemenske živine ali pa z mlekarstvom, dati svojo živino preiskati. Kar se pokaže bolnega, je treba zaklati ali vsaj odstraniti, da ne pride bolezen na drugo živino ali pa na človeka. Posebno lahko postane človeku nevarno mleko bolnih živali. — Ako pijemo tako mleko sirovo, si prav lahko nalezemo jetiko, ki nas skoraj gotovo spravi v grob. Zato ne pijmo nikdar sirovega mleka, marveč le prekuhanega. S kuhanjem se namreč dotične glive, ki provzročajo bolezen, umorijo in torej ne morejo več škodovati. — Kdor prodaja tako žival, je po zakonu obvezan, da sprejme žival nazaj, ako se je pokazala v 30 dneh po kupčiji pri živali jetika ali tuberkuloza, kakor se tudi pravi tej bolezni.

— **Koliko hranilnih vlog uporabljuje avstrijski denarni zavodi?** Na Avstrijskem upravlja 611 hranilnic (občinskih, okrajnih, deželnih) 4748 milijonov kron, 6375 denarnih zadrug (hranilnic in posojilnic, raifajzenovk itd.) 1454 milijonov kron in 79 bank 426 milijonov kron hranilnih vlog. Denarne zadruge upravljajo torej že skoraj eno četrtino vseh hranilnih vlog, vključno temu da so ti zavodi mnogo mlajši nego so navadne (občinske itd.) hranilnice in banke.

— **V Novem mestu na Dolenjskem** bo koncem meseca septembra velika razstava sadja. Z razstavo bo v zvezi tudi velik sadjarski shod, na katerem se bodo razpravljala razna važna sadjarska vprašanja.

— **Planinski čaj** je najboljši in najzdravilnejši, ako vzamemo eno pest suhega lipovega cvetja, tega kuhamo v litrskem loncu, zalijemo napol z vrelo vodo, napol z belim kislastim vinom, zraven dodamo toliko žlic medu, za kolikor oseb kuhamo. To se kuha pol ure, in čaj je gotov. Med ima posebno zdravilno moč zoper vse grlove, pljučne in želodčne bolezni.

— **Kuštasto zelje** (ohrovt) in zgornje kolerabice hranimo čez zimo v kleti lahko do Velike noči, ako jih v jeseni izrujemo z vrta s korenino in prstjo. Te prenesemo v pol toplo klet na tla v kot na nanošeno prst. Te rastline se smejo tiščati v kleti druga druge.

— **Rdeča jedilna pesa** se ohrani ves mesec in še dalje v steklenici, ako je dobro skuhamo, olupimo in zrežemo v tanke kosce, ohlajeno vložimo v stekleno posodo, zalijemo z vinskim octom, denemo vmes celega kimele, vrh zalijemo z dobrim laškim namiznim oljem, en prst visoko s pergamentnim papirjem pokrijemo in zavezemo z vrvcem. Hrani se na hladnem kraju. Taka pesa kri čisti in pospešuje prebavljaje. Uživa se potem odcedena pri mesu ali s črnim domačim kruhom.

— **Rumene domače buče** so redilne, osobito za otroke. Med mlečno kašo skuhane so prava pristna slaščica. Kosi, lepo oljupljene skorje in mehkih notranjih snovi se zrežejo na drobne kocke. V tričetrt ure je buča med kašo razkuhana. Zabeli se potem s sirovim ali kuhanim maslom. Ogrji jo kuhajo s krompirjem kot obaro in kisom vkisajo in nekoliko zamešajo s štopo. Bučna jed je lahko prebavljiva.

— **Spinačo** imamo lahko do zime, ako uporabljamo mlade koprive, pesno in hrenovo listje. Posebno sredstvo za pokvarjen želodec.

— **Zemljiška posest na Norveškem** je boljše in pravičnejše razdeljena kakor kjerkoli drugod na svetu. Norvežani so demokratski narod, ki nima ne plemstva ne veleposestva. Na celem Norveškem so le komaj tri posestva, ki bi zaslužila ime veleposestva, vsa druga zemlja je razdeljena v kmetije. Kmetij je skupaj 120 tisoč; od teh jih obdelujejo kmetje s svojimi družinami 109 tisoč, 11 tisoč pa je oddanih v najem. Tudi na Danskem, kjer živi po krvi in jeziku Norvežanom najsorodnejši narod, bodo veleposestva kmalu izginila. Nепrestano jih parcelirajo in prodajajo kmetom. Norveški in danski kmetje so v nekaterih strokah kmetijstva prekosili vse narode na svetu. To je plod izvrstnega šolstva v teh deželah. V

obeh kraljevinah ni več domačina, ki bi ne znal čitati in pisati; takih srednjih in visokih kmetijskih šol nima noben drug narod na svetu kakor Danci in Norvežani.

— **Konsum mleka v Parizu** znaša 2,600.000 hl na leto; mesto šteje 2,700.000 preb. ter odpade na glavo 1/4 litra mleka na dan. To je navadni minimum. V Berlinu, na Dunaju, v Pragi se porabi po 1/3 litra na glavo in dan, Pariz dobiva svoje mleko iz 12 najbližjih departementov, dovažja se pa tudi iz 100 kilometrov oddaljenih krajev. Na Francoskem pridejo na 100 prebivalcev 203 molzne krave, na Češkem, 174, na Moravskem 182, na Nemškem 177, na Danskem 414.

— **Mlekarstvo na Francoskem.** Francoski poljedelci in živinorejci so prodali leta 1902. skupaj 77,242.000 hektolitrov mleka za 1064 milijonov frankov. Povprečna cena za en liter je bila 13 vinarjev. V teh številkah ni všteta ne množina ne vrednost mleka, ki so ga poljedelci in živinorejci porabili zase in svoje rodovine. Vseh molznih krav je bilo 8,318.000.

Raznoterosti.

— **Nemorálnosti v petrogradskem dekliskem zavetišču.** Ves Petrograd je razburjen zaradi nečuvnih nemorálnosti v dekliskem zavodu. Deklice so se po vrsti pritožile, da so bolne. Zdravniška preiskava je dognala, da je bilo 11 deklic v starosti 8 do 13 let posiljenih. Preiskava pa je spravila sploh strašne stvari na dan. Deklice je izrabljaj sam ravnatelj, zdravnik dr. Makarov, ki je 55 let star ter ima odrasle hčere. Ta je deklice v zavodu ljubil, jih zdravil ter jih obsipal z darili, da so mu bile vdane ter na vse trdovratno molčale kar je počenjal z njimi. Ko pa je šel ravnatelj na dopust, so se nekatere razbolele tako, da so se morale pritožiti, naka so prišle hudobije na dan. Ravnatelja so zaprli.

— **Nogavice g. kardinala.** V trident-ski okolici na južnem Tirolskem je bil letos na letovišču kardinal Vanutelli iz Rima. Potreboval je nogavice. Navaden človek bi šel in bi jih kupil. Kardinal pa nosi nogavice najboljše kakovosti. Ker pa v Tridentu takih ni bilo dobiti, so morali kupiti svile za 125 kron in jih dati napraviti. kar je veljalo 25 K, skupaj 150 K. Toliko zasluži delavec v dveh ali treh mesecih za težko delo.

— **Nemški publicist o Črni gori.** Četinski „Vjesnik“ poroča: V naši sredi je nekoliko dni bival g. O. Kučbah, nemški publicist iz Berolina. G. Kučbah je naš stari znanec in prijatelj Črne gore. Prisostvoval je tudi hercegovski vstaji l. 1875. Napredek Črne gore je napravil naju najlepši vtisk. On pozna Črno goro, kakršna je bila pred 30 leti in kaka da je danes, napredna in urejena. G. Kučbah je sotrudnik najuglednejih nemških listov.

— **100nadstropno poslopje.** Ako bode zidanje visokih hiš v Novem Jorku tako napredovalo kakor sedaj, potem bodo v par letih imeli prvo stonadstropno poslopje. Tega mnenja so namreč novojorski arhitekti, zakaj minulo je sedaj jedva 21 let, odkar so v Novem Jorku zgradili prvo visoko hišo. Ta hiša še sedaj stoji in je visoka deset nadstropij. Dne 1. maja je bila dograjena 41nadstropna Singerjeva hiša na Broadway, dočim bodo 51nadstropna hiša Metropolitan družbe v kratkem dogotovljena. Načrti za 62nadstropno poslopje zavarovalne družbe Equitable, so že izdelani in vloženi in kmalu bomo lahko poročali, da se v Novem Jorku gradi prva hiša, ki bo sto nadstropij visoka.

— **Edisonov zrakoplov.** Edison je povabil zrakoplovca Farmana k sebi ter mu razkazal načrte za svoj zrakoplov na krmilo. Farman je prepričan, da bo Edisonov zrakoplov daleč prekosil vse tožadevne dosedanje iznajdbe.

— **Čebeln plk — zdravilo.** Kakor znano, vpliva čebelni pik blagodejno proti revmatizmu. To zdravilno moč hoče neki ameriški čebelorejec praktično izkoristiti. Stopil je z lekarnarjem v zvezo ter mu obljubil priskr-

beti vedno zadostno množino žel pikajočih čebel, da se pripravi iz njih zdravilni strup proti revmatizmu. Za 1000 žel zahteva 20 mark. In kako pride zviti Američan brez škode do strupenih čel? Obleče se v debeli kavčuk, ki ga poprej nadrgne s konjsko dlako. Tako oblečen se gre izprehajati med panji. Čebele zaduhajo vonj po konju, ki jim je posebno zoprno ter takoj planejo po preoblečencu. Ta se pusti napikati, doma pa izvleče žela iz kavčuka.

— **Blamaža spiritistov.** Nedavno je razpisal Gustav de Bon s podporo princea Rolanda Bonaparte in dr. Dariéca nagrado 2000 frankov za medij, ki pri dnevnih svetlobi more vzdigniti na mizi ležeč mali predmet, ne da bi se ga dotaknil. Samo pet oseb se je oglasilo, da poizkusijo srečo, a prišli sta samo dve osebi, ki sta si stvar ogledali. Fiasco za spiritiste je torej popoln, posebno če se upošteva, da odlični spiritisti sedanosti, dr. Maxwell, zagotavlja, da svetloba dneva ne ovira dela spiritistov. Spiritisti zdaj pravijo, da so pred 40 leti duhovi vzdignili celo mizo, na kateri je bilo za 75 kg težkega kamenja. Nam se pa zdi čudno, da bi mediji, ki so pred 40 leti vzdignili 75 kg, sedaj ne mogli vzdigniti niti par gramov in 2000 frankov zaslužiti v dveh minutah.

— **Kje je domovina našega sočlva!** Na to vprašanje odgovarja „Revue scientifique“: Artičke so oplemenjena vrsta divje artičke, ki je doma na Madejri, Kanarskih otokih, v Maroku, južni Franciji, na Španskem, Italiji in na sredozemskih otokih. Šparglji so iz Evrope in iz zmerne vzhodne Azije. Kje je domovina fižola, ni znano; ravno tako tudi ne, kje je bila najprej leča, zelen grah in kherjev grah. Pesa je doma v celi Evropi, Mali Aziji, Sibiriji, na severnem Kitajskem, v Abesiniji in v severni Afriki, kakor tudi na Madejri in na Kanarskih otokih. Ravno tako obširno domovino ima zelena. Krebolja je doma v vzhodni Aziji v zmerem pasu, petrišji v južni Evropi, in Alžiru, kislica v Evropi, severni Aziji, gorah Indije in Severne Amerike, špinača pa v severni Aziji. Paradizevec je prišel najprej iz Perua, kumare iz Indije, buče pa iz Gvineje.

— **Šestnajst milijonov za novojorsko policijo.** Policijski komisar novojorski Bingham je poslal svoj proračun za leto 1909 glede stroškov za novojorsko policijo. Bingham zahteva skupno 16,393.539 dolarjev, tri milijone več nego je imel v tem letu. Komisar tudi zahteva, da se mu dovoli vzeti v službo še 800 novih redarjev in 200 detektivov. Dalje name-rava imenovati štiri nove poveljnike in zidati dve novi policijski poslopji. Novojorsko redarstvo šteje sedaj 8100 mož, a sedaj se to šte-vilo pomnoži za 1000 mož. A Bingham ne pozablja tudi samega sebe, zakaj zahteva tudi povišanje svoje plaše. Dosedaj je imel letne plače 7500 dolarjev, a od sedaj zahteva 15.000 dolarjev, sicer da mu ni možno več uspešno delovati. Nadalje zahteva, da se tudi njegovim usmenstnikom poviša plača, in sicer vsakemu za 2000 dolarjev.

— **Kakšno pokrivalo naj nosimo poleti?** Seveda tako, da je jako lahko in pri tem zračno. Niso vsa pokrivala, ki odgovarjajo temu pogoju. Neka angleška trgovina s klobuki si je pridobila s tem zaslug, da je dala izvesti natančne preiskave, kateri klobuki so za vroče poletne dni najbolj priporočljivi. Preiskave so izvajali na ta način, da so dajali majhne toplotere v različna pokrivala in so pustili normalnega, zdravega človeka, da se je izprehajal z njimi po četrto ure na soncu. Rezultat je bil presenetljiv: zmagal je panama-slammnik, pod njim je bilo samo 25 stopinj Celzija. Visok slammnik po sredi utišnjen, je kazal 26 stopinj, ploščnat, trd slammnik 27 stopinj, cilindar 31 in pol stopinj, navaden trd klobuk 33 in športna čepica celo 36 in pol stopinj toplote!

Listnica uredništva.

S Peskovim in Silvestrovim referatom pričnemo prihodnjič. — J. Ž.: Dolej še ni prišlo na vrsto. Pa saj je še vedno aktualno. Oprostite! Drugo vrnemo čimprej. Pozdrav!

Zahvala.

Neutolažljivo žalujoča rodbina Adamič se ob preranem grobu svojega gorko-ljubljenega sina, brata, svaka in strica

IVANA

jokajoč zahvaljuje vsem, ki so ga spremili k večnemu počitku, zlasti pa preblagorodnemu g. županu ljubljanskemu in državemu poslancu Ivanu Hribarju, občinskemu zastopu, častiti duhovščini, Zavezi slov. pevskih društev za pretresljivo petje in vsem drugim društvom iz vseh slovenskih krajev. Zahvaljuje se tudi gorko za vse nebrojne tolažilne izjave in besede.

Naj bi kri nedolžnega ne bila prelita zastonj!

Žalujoča rodbina Adamič.

IVAN ADAMIČ,

dijak IV. gimn. razreda,

v nedeljo ob 1/4.10. uri zvečer ustreljen, kot nedolžna žrtev nečloveške vojaške okrutnosti v 15. letu svoje starosti.

Pogreb je bil v torek popoldne ob 4. uri.

V Ljubljani, 23. septembra 1908.

Globoko žalujoča rodbina Adamič.